

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Bijlsma R.G. & van der Kamp J. 2014. Sunbathing in Yellow-billed Kite *Milvus migrans parasitus*. Bull. African Bird Club 21: 212-215.

Op het heetst van de dag werd in Mali een zonnebadende Geelsnavelwouw bekeken, die met zijn borst naar de zon gekeerd het hele scala van zonnen liet zien: vleugels spreiden, vleugels in deltahouding en staart spreiden. Dat de vogel oververhit raakte was te merken aan koelgedrag, zoals hijgen en dekveren en rugveren opzetten (ventilatieluikjes). Is zonnen anti-parasietengedrag? Waarom doen sommige soorten het vaak, andere weinig (of misschien zelfs niet)? Is er verschil tussen gematigde en tropische regio's in de frequentie waarmee er door roofvogels zongedrag wordt vertoond? Tijd voor meer systematische waarnemingen. (rob.bijlsma@planet.nl).

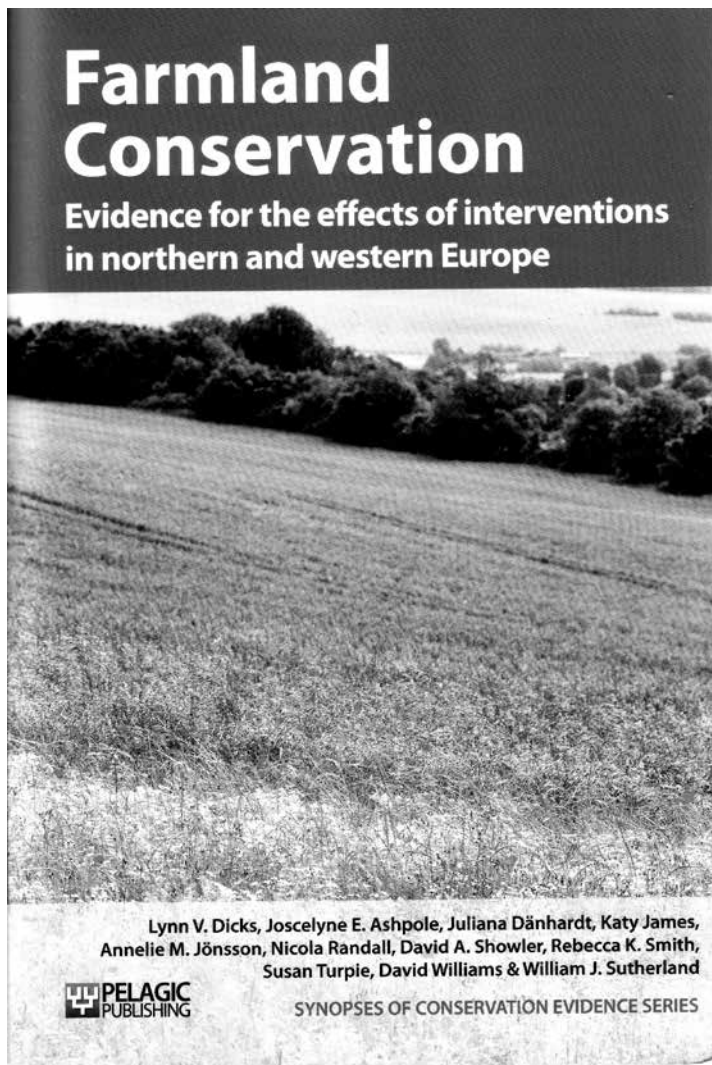
Campedelli T., Londi G., Cutini S., Sorace A. & Florenzano G.T. 2014. Raptor displacement due to the construction of a wind farm: preliminary results after the first 2 years since the construction. Ethology Ecology & Evolution 26: 376-391.

De bouw van een windmolenpark in Toscane ging gepaard met een enorme afname van het aantal roofvogels ter plekke, zowel de standvogels als de doortrekkers. De roofvogels hadden ook hun gedrag veranderd, namelijk door hoger te gaan vliegen (vermijding van de molenwieken). Deze studie is gebaseerd op waarnemingen, niet op bijv. nestvondsten van lokale broedvogels. Het valt te bezien of de resultaten op termijn overeind blijven. (emberiza1978@gmail.com).

Dicks L.V. et al. 2014. Farmland conservation: Evidence for the effects of interventions in northern and western Europe. Pelagic Publishing, Exeter. Paperback, XVIII + 466 pp. Euro 45.99 (gratis te downloaden via www.conservationevidence.com).

Onder vogelaars, natuurbeschermers, beheerders, jagers en boeren heersen veel misverstanden, geboren uit een gebrek aan nieuwsgierigheid, beperkte kennis en zelfverklaarde deskundigheid. Dat is jammer, want de beschikbare wetenschap over de meest uiteenlopende onderwerpen is overweldigend. Vandaar dat de onderhavige synopsis, de derde alweer (de vorige gingen over bijen en vogelbescherming), over ingrepen in boerenland als geroepen komt. Het is een samenvatting van de beschikbare wetenschappelijke literatuur, in onderwerp variërend van manieren om bosranden te beheren ten gunste van de fauna, aanleg wilde bloemenranden, subsidie aan boeren voor legfels van weidevogels, nesten markeren om maai- en oogstverliezen tegen te gaan, vergroting van de diversiteit de flora in landbouwgewassen, kort gras aanbieden voor vogels, draad zetten om vogels te beschermen, pesticidengebruik inperken, effectiviteit van verjaagtechnieken, heidebeheer, vernatting van veengebieden, tot wat te doen met invasieve soorten (helaas niets over Nijlganzen), en ga zo maar door. Dit zijn slechts enkele van de honderden ingangen, die via de inhoudsopgave en de index gemakkelijk zijn te traceren al naar gelang belangstelling. Voor elk onderwerp wordt de beschikbare literatuur tegen het licht gehouden en zodanig gepresenteerd (inclusief

methodes) dat de lezer zelf een oordeel kan vellen over de waarde ervan. Het gaat om échte studies, dus voorspellende modellen en correlatieve studies zijn buiten beschouwing gelaten (immers resp. virtueel en niet-causaal). Om het de lezer makkelijk te maken hebben de auteurs elk hoofdstuk samengevat in sleutelboodschappen. Hoeveel makkelijker kan de beheerder het krijgen! En gratis, hè. Als dit niet tot wetenschappelijk onderbouwde faunabeheerplannen en dito natuurherstel leidt, weet ik het niet meer.

Ferrer M., Newton I., Muriel R., Báguena G., Bustamente J., Martini M. & Morandini V. 2014. Using manipulation of density-dependent fecundity to recover an endangered species: the bearded vulture *Gypaetus barbatus* as an example. *J. Appl. Ecol.* doi: 10.1111/1365-2664.12308

In Aragon (NO-Spanje) ging de toename van de populatie Lammergieren gepaard met een dalende reproductie, een trend die dichtheidsafhankelijk wordt genoemd. De wegneming van lokale vogels (om elders uit te zetten waar de stand laag was) had op de kwaliteit van de bronpopulatie, althans op de lange termijn, geen invloed. Op korte termijn echter wel, iets wat deels ondervangen kon worden door extra voedsel aan te bieden. Translocatie van goede naar minder goede plekken bleek beduidend goedkoper te zijn voor het opkrikken van zwakke populaties dan kweek in gevangenschap gevolgd door uitzetten. (mferrer@ebd.csic.es).

Hellström P., Nyström J. & Angerbjörn A. 2014. Functional response of the rough-legged buzzard in a multiple-prey system. *Oecologia* 174: 11241-1254.

Als er van een bepaalde prooi soort grote aantallen beschikbaar zijn, zullen veel predatoren er meer van gaan eten. Dit fenomeen werd in Noorwegen bekeken voor Ruigpootbuiszeters, maar dan voor meerdere prooi soorten tegelijk, namelijk lemmingen, aardmuizen en een aan de rosse woelmuis verwante soort. Inderdaad gingen bij gelijktijdige uitbraken Ruigpoten meer van deze soorten eten, maar van lemmingen een disproportioneel hoger aandeel bij relatief lage dichtheden. Dat heeft waarschijnlijk te maken met verschillen in habitatgebruik door de lemmingen en woelmuizen, hun soortspecifieke anti-predatorgedrag en hun gevoeligheid voor predatie (samenhangend met grootte). Zoals gebruikelijk liggen de zaken ingewikkelder dan simpele modellen ons leren. Toetsing in het veld is altijd noodzakelijk, anders heeft theorievorming geen zin. (peter.hellstrom@zoologi.su.se).

Kitowski I. 2014. The response of Eurasian kestrel *Falco tinnunculus* to falconry at Deblin Military Airfield, East Poland. *Turkish Journal of Zoology* 38: 298-305.

Op een vliegveld in Polen hingen minder Torenvalken rond als een valkenier er met een Havik, Slechtvalk of Saker vloog. Of anders gezegd: de Torenvalken verdwenen niet van het vliegveld, maar vermeden de landingsbanen als zitpost, werden minder frequent biddend waargenomen (jagen vanaf zitposten nam toe) en er werden meer insecten gevangen (al waren woelmuizen de hoofdprooi zowel in perioden dat er wel en niet een valkenier bezig was). Of een en ander ook echt met de aanwezigheid van een valkeniersvogel te maken had, is niet helemaal duidelijk. Evenmin of er minder vogelaanvaringen plaatsvonden als er met een valkeniersvogel werd gevlogen (geen informatie; de uitspraak dat het risico op aanvaringen werd verkleind door met een valkeniersvogel te jagen, wordt niet gesubstantieerd). De aanbeveling om potentiële zitposten vlak bij de landingsbanen ongeschikt te maken voor Torenvalken door er stekels op te zetten, kun je ook doorvoeren bij afwezigheid van een valkeniersvogel. (ignacyk@autograf.pl).

Maciorowski G. & Mirski P. 2014. Habitat alteration enables hybridisation between Lesser Spotted and Greater Spotted Eagles in north-east Poland. *Bird Conservation International* 24: 152-161.

In de omgeving van de Biebrza in NO-Polen werden 61 territoria van Schreeuwarend, 56 van Bastaardarend en 31 van mengparen doorgemeten. Bastaardarenden zaten het liefst in niet-verstoorde moerasgebieden, terwijl Schreeuwarenden juist meer in door mensen gedomineerde landschappen nestelden. De gemengde paren zaten in landschappen die van beide wat hadden. De auteurs suggereren dat de landschappelijke veranderingen hybridisatie in de hand werkt. Wat dat betreft ziet de toekomst er niet goed uit voor Bastaardarenden. (p.mirski@uwb.edu.pl).

Martínez J.E. et al. 2014. Attack success in Bonelli's Eagle *Aquila fasciata*. *Ornis Fennica* 91: 67-78.

Tussen 1985 en 2008 werd van Havikarenden 110x het succes van een jachtaanval vastgesteld; dat was 28%. Het succes daalde naarmate de groepsgrootte van de prooi-soort toenam. Mogelijk dat dekking ook een rol speelde: bij geringe dekking hadden de arenden een grotere kans van slagen. (ecoljemt@um.es).

Millins C., Howie F., Everitt C., Shand M. & Lamm C. 2014. Analysis of suspected wildlife crimes submitted for forensic examinations in Scotland. *Forensic Sci. Med. Pathol.* 10: 357-362.

In Schotland werden in 2010 188 gevallen van mogelijk opzettelijke sterfte gemeld. De doodsoorzaak werd in 66% van 124 gevallen vastgesteld. Roofvogels werden het meest binnengebracht (114 van de 150 vogels). Van de 58 vermoede vergiftigingsgevallen beken er 18 met zekerheid te kunnen worden aangetoond (waaronder 7 Rode Wouwen, 3 Steenarenden en 1 Zearend). Net als in Nederland werd carbofuran het meest misbruikt, gevolgd door aldicarb en rodenticiden. Opmerkelijk dat de Schotse politie versnipperd werkt; elk van de acht korpsen heeft zijn eigen computersysteem en er is geen centraal verzamelpunt. Hoe bekend klinkt ons dat in de oren. In totaal leidde 2.7% van de misdaden tot succesvolle berechting. (c.millins.1@research.gla.ac.uk).

Navarro-López J., Vergara P. & Fargallo J.A. 2014. Trophic niche width, offspring condition and immunity in a raptor species. *Oecologia* 174: 1215-1224.

Het dieet van Torenvalken liet een behoorlijke variatie zien in de vier jaren die deze studie telde. Nestjongen waren er conditioneel beter aan toe als ze een gevarieerd dieet kregen voorgeschoteld, en als ze meer voedsel kregen. Dat laatste begrijp ik, het eerste minder (en wordt ook niet getoetst: het is een bevinding die uit een statistische bewerking rolde en – zoals zo vaak – voor waar wordt gehouden. Leg dan uit wat het verschil in voedingswaarde is tussen een muis, vogel, hagedis en insect. Zouden de Noord-Europse Torenvalken – die sterk afhankelijk zijn van veld- of aardmuizen - dan slechter af zijn dan de Spaanse of Italiaanse? Lijkt me stug. (navarro-lopez@mncn.csic.es).

Nicolai B. 2012. Rotmilan – Red Kite _ Roter Drachen. *Abh. Ber. Mus. Heineanum* 9, Sonderheft, 88 pp. Gelijmd. ISSN 0947-1057. Prijs: 9.50 euro. Te bestellen via: heineanum@halberstadt.de

De Oost-Duitse Rode Wouwen worden al heel lang op de voet gevolgd (met als ultieme plek: de Hakel). In dit boekje vat de nestor van de Rode Wouw, Bernd Nicolai, de bevindingen samen. Het is tweetalig (Duits en Engels) en bedient zodoende een ruim publiek. Het is uitbundig geïllustreerd met kleurenfoto's waarvan de mooiste toch wel de wasbeer is die wijdbeens over een wouwenlegsel staat.

Weliswaar een opgezet exemplaar voor een tentoonstelling, maar dat zou ik toch graag een keer in het echt zien. Tot in de vroege jaren negentig deed de Rode Wouw het goed in de Harz, zij het niet overal: in de bossen namen ze af, in cultuurland toe. De samenvoeging van de beide Duitslanden zorgde voor een crash halverwege de jaren negentig: moderne landbouw en wouwen verdragen elkaar slecht. Toch omvat de Duitse populatie nog zo'n 12.500 paren, met de hoogste dichtheid in Brandenburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen, Sachsen-Anhalt en Thüringen. Duitse Rode Wouwen eten voor de helft kleine zoogdieren, daarnaast veel vogels en een ratjetoe van ander gedierte. De bedreigingen worden breed uitgemeten, niet zo verwonderlijk omdat er de laatste paar decennia nogal wat wouwonvriendelijke ontwikkelingen gaande zijn (zie ook de bespreking van Dicks et al.): de intensivering van de landbouw na de Wende, de massale plaatsing van windmolens (wie wil zien wat 'groene energie' met een landschap doet, moet voor de lol eens een tripje Duitsland maken), de verdraging van het landschap, afschot en vergiftiging, de opkomst van spannende rovers als Oehoes, Wasberen en Wasbeerhonden, Nijlganzen (een bedreiging van niks, maar om raadselachtige redenen altijd opgevoerd als het vleesgeworden kwaad)... Er wordt ingegaan op dichtheden buiten Duitsland, trekwegen (deels gebaseerd op satellietzenders, maar ook veel terugmeldingen van geringde vogels), filatelie en gebruik van de leefomgeving. De hoofdstukken zijn kort gehouden en in eenvoudige taal geschreven. Duidelijk bedoeld voor een algemeen publiek, wat gezien ook de mooie uitvoering zeker zijn doel zal treffen. Een mooi initiatief.

Rahman M.L., Purev-Ochir G., Etheridge M., Batbayar N. & Dixon A. 2014. The potential use of artificial nests for the management and sustainable utilization of saker falcons (*Falco cherrug*). J. Ornithol. 155: 649-656.

In Mongolië worden kunstnesten aangeboden op plekken waar Sakervalken zouden kunnen broeden maar dat niet doen vanwege gebrek aan nestelgelegenheid (er moeten dus niet-broeders aanwezig zijn). Op die manier kan de productie van jongen worden opgeschroefd en gemonitord. Waarom moet die productie zo nodig omhoog? Om – uiteraard wel voorzien van mooie praatjes over 'sustainable use' en tegengaan van niet-dichtheidsafhankelijke sterfte, en onder gebruikmaking van demografische modellen – de Arabische valkeniers van valken te voorzien. Dat noem je vervolgens: een beschermingsprogramma. (falco@falcons.co.uk).

Turpin C. & Watts B.D. 2014. Intraspecific intrusion at Bald Eagle nests. Ardea 102: 71-78.

De populatie Witkoparenden in de Chesapeake Bay in de oostelijke USA neemt al 30 jaar lang toe. Aan die groei zijn uiteraard grenzen, doordat het gebied maar ruimte biedt aan een beperkt aantal arenden. Deze studie laat zien hoe dat werkt, die begrenzing. In de beginjaren lukte het de meeste jongen om in hun latere leven een territorium te vinden en te broeden, in de latere jaren was dat nog maar 17%. Tegenwoordig

leven vier van de vijf vogels als floater, ofwel als niet-broedende vogel. Wat spoken die boys precies uit temidden van de nestelende paren? Om dat te onderzoeken bekeken de auteurs een aantal bezette nesten, en wel gedurende de eerste drie weken van de jongenfase (het tijdvak waarin in het verleden de meeste mislukkingen plaatsvonden). Gemiddeld eens per 3.5 uur bleken floaters tot op kortere afstand van een nest te komen, maar dat was slechts eens per 8.3 uur voor volwassen niet-broeders. De reactie op het binnendringen van een territorium door de broedvogels was beduidend feller bij het verschijnen van een niet-broedende adult dan bij een niet-broedende juveniel. Bovendien reageerden de broedvogels feller als beide partners bij het nest waren (een-
tje kon dan het nest blijven bewaken, terwijl de ander voor de verjaging zorgde). Toch bleek de frequentie van grensoverschrijding niet groter dan anders te zijn in de eerste drie weken van de jongenfase, hoewel toch in die periode de grootste nestverliezen optraden. Kennelijk is dat niet de periode die de floaters uitkiezen om zich de broedpopulatie binnen te knokken. Hoe dan wel? (clturrin@email.wm.edu).

Watts S. 2014. A study of nesting sparrowhawks *Accipiter nisus* using video analysis. *Bird Study* 61: 428-437.

In twee opeenvolgende broedde er een Sperwer in de Botanische Tuin van Edinburgh. Dit paar kreeg een videocamera op zich gericht, die gedurende het grootste deel of complete jongenfase bijhield wat er op het nest gebeurde. Deze studie gaat vooral in op het aantal prooien dat er dagelijks wordt aangevoerd. Dat bleek vanaf levensdag vier van de kuikens niet meer te veranderen. Aan de grotere voedselbehoefte van de jongen op latere leeftijd werd voldaan doordat het vrouwtje meer en grotere prooien ging aanvoeren. Toch bleef het aandeel door het mannetje aangevoerde prooien de hele nestjongenperiode het grootst. Tijdens zware regenval besteedde het vrouwtje meer tijd aan het bebroeden van de jongen, wat niet verhinderde dat er in korte tijd diverse doodgingen. In vergelijking met andere studies bracht dit paar meer kleine prooien aan. Helaas zegt deze studie niets over de geslachtsverhouding onder de jongen, wat een behoorlijke invloed kan hebben op prooiaanvoer en overleving. (Sarahwatts@outlook.com).

Yáñez B., Muñoz A.-R., Bildstein K.L., Newton I., Toxopeus A. & Ferrer M. 2014. Individual variation in the over-summering areas of immature Short-toed Snake Eagles *Circaetus gallicus*. *Acta Ornithol.* 49: 137-141.

Tweede-kalenderjaars Slangenarenden broeden niet maar hangen hun eerste zomer rond in Afrika en, naar nu blijkt met geloggerde vogels, in Spanje. Een mannetje bestreek grote delen van het Iberisch Schiereiland (na eerst langdurig in NW-Afrika te hebben vertoefd), en hopte van 30 mei tot en met 27 juli tussen vier plekken heen en weer die 243-413 km uit elkaar lagen en in omvang varieerden van 7-603 km². Een vrouwtje hield het bij Noord-Afrika, waar ze in twee kleine gebieden (7-73 km²) op 13.7 km afstand van elkaar van 31 mei tot 7 september verbleef. Mogelijk zat die laatste in een voedselrijker gebied, maar doordat er ter plekke geen waarnemingen werden gedaan, bleef dat onzeker. (beatrizyv@gmail.com).